

Яриніч О.В.

студент,

Рівненський державний гуманітарний університет

ВИКОРИСТАННЯ ПОШТОВИХ ТРАДИЦІЙ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ПОШТОВИХ ПРОЕКТІВ)

Знехтувавши поштовими традиціями, що склалися віками, людина на початку ХХІ ст. крокує нога в ногу з науково-технічним прогресом, все більш осучаснює засоби комунікації на основі новітніх технологій. Однак консервативність значної частини населення, швидкі темпи модернізації, які руйнують усталені засоби комунікації, потреба у колекціонуванні та інші фактори спричинили появу громадських організацій та проектів, які взяли курс на популяризацію, а в деякій мірі й відродження поштових традицій, що стали в подальшому основою їх функціонування.

Актуальність теми полягає в тому, що з плином часу багато традицій зазнають змін, адаптуються під нові умови або згасають. Поштові традиції – не виняток, навпаки, на них боліше відбилися сучасні трансформаційні процеси. Звідси й існує необхідність у фіксуванні їх стану на початку ХХІ ст., у порівнянні із попередніми щаблями розвитку.

Мета дослідження: прослідкувати спадковість поштових традицій на прикладі діяльності сучасних поштових проектів.

Модерність теми, постійні зміни у сучасних соціокультурних практиках зумовили те, що в основу дослідження були покладені джерела останнього десятиріччя, а саме: інтернет-публікації [1-7], розвідки молоді дослідниці Слов'янського державного педагогічного університету О. Лях [3], кореспондента часопису Товариства української культури Угорщини «Громада» Н. Марчук [4], розділ «Пошта» енциклопедії «История России с древнейших времен до 1861 года» [8], окремі факти з монографії російського письменника, дослідника філателії та нумізматики А. Щелокова «Увлекательная филателия. Факты, легенды, открытия в мире марок» [9] та ін.

Звертаючись до логіки історичного процесу, вважаємо за потрібне висвітлити суть ключового поняття теми та коротко окреслити основні його характеристики. Поштові традиції – це узвичаєність, наслідування усталених попередніми поколіннями способів контактування, передачі та обміну інформацією на матеріальному носії на значні відстані засобами поштового зв'язку. Прослідкувавши окремі моменти з історії становлення поштової справи в Україні та Європі, можна виділити наступні їх варіанти: 1) випуск друкованої поштової продукції до пам'ятних дат, подій, на честь видатних осіб; 2) презентації поштової продукції на міжнародних та регіональних виставках; 3) написання листів приватного характеру; 4) шкільне листування; 5) відправлення поштових листівок; 6) колекціонування поштових марок, листівок, конвертів. Дана класифікація, розроблена нами, висвітлює найяскравіші моменти традицій поштового зв'язку, може поширюватись та

доповнюватись новими позиціями на основі подальших досліджень. Коротко охарактеризуємо кожен із запропонованих поштових традицій.

Випуск друкованої поштової продукції розпочався із появою перших поштових конвертів (1820 р., Великобританія), поштових марок (1840 р., Великобританія) та поштових карток (1869 р., Австрія) [1]. Впродовж XIX ст. у Європі, Сполучених Штатах Америки, Російській імперії налагоджується масовий випуск продукції до пам'ятних дат, подій, на честь видатних осіб, що стало доволі прибутковою справою на той час та досягло свого розвитку у XX ст. [8, с. 359-364].

В наш час цю традицію продовжують Українське державне підприємство поштового зв'язку «Укрпошта», громадська організація «Пошта Майдану» (бл. 100 художніх марок тиражем 150000; листівки й конверти тематики Майдану) [4], проект «Відродження української поштової листівки» (листівки «Дерево життя», до 200-річчя з дня народження Т. Шевченка, святкові поштівки) [5].

Презентації поштової продукції на світових виставках беруть свій початок ще з другої половини XIX ст. Перша виставка приватної колекції поштових марок та листівок відбулася в 1852 р. у Брюсселі [9]. Подібні презентації носили більш інформативний характер, ознайомлювали вищі класи тогочасного суспільства із багатими філателістичними та філокартичними зібраннями відомих колекціонерів світу.

Для сучасних вітчизняних поштових проектів характерна відкритість, всезагальне представлення власної продукції, зазвичай, на регіональному та всеукраїнському рівнях. Наприклад, проект «Відродження української поштової листівки» є ініціатором проведення численних ярмарок-виставок з метою залучення благодійних пожертв, а Пошта Майдану, в свою чергу, є організатором та учасником тематичних виставок [2]. Введення «Укрпоштою» в дію поштового штемпеля «Пошта Майдану» [6] та розміщення продукції громадської організації у 20 музеях світу серед своїх колекцій свідчить про високий рівень якості роботи та вихід на міжнародну арену.

Приватне листування впродовж багатьох століть задовольняло комунікаційні потреби людини, відіграючи в минулому значно більшу роль, ніж у наші дні. Достатньо згадати, що в часи, коли не існувало наукових журналів, основним засобом поширення ідей та інформації серед учених слугували саме листи. В наш час цей засіб дистанційної комунікації значною мірою витіснила мережа аудіовізуального зв'язку, що призвело до згасання традицій листування в Україні в цілому. Справою відродження написання листів в Україні на початку XXI ст. зайнялися проекти «Поетична пошта», що сприяє популяризації поетичних творів засобами листування (станом на травень 2015 р. в ньому взяли участь мешканці 163 населених пунктів усіх областей України) [7], «Ukraine Revolution Post» як ініціатива Пошти Майдану – проект, спрямований на формування позитивного образу України у Європі, «Листи в АТО» (за час існування громадської організації з січня 2014 р. було відправлено понад 20000 листів по Україні та світові), проект Всеукраїнської служби поздоровлень «Дід Мороз України» для дітей та ін.

Шкільне листування зазнало масового поширення з другої половини ХХ ст. у республіках СРСР. За часів входження України до складу Радянського Союзу майже при кожному навчальному закладі створювались добровільні товариства – клуби інтернаціональної дружби (КІДи, інтерклуби), метою яких були внутрішньосоюзні і міжнародні зв'язки з однолітками. Найбільше шкільне листування розвинулось у середніх загальноосвітніх школах, де учні в такий спосіб контактували з різними школами союзних республік, де теж існували подібні клуби на відміну від вищих навчальних закладів, де листування витіснили безпосередні контакти між студентами різних ВНЗ. Після розпаду СРСР більшість КІДів припинили своє існування. У ряді ВНЗ у кінці 1990-х – початку 2000-х рр. вони відродилися як незалежні клуби студентської молоді, однак традиції написання листів, на жаль, втрачені [3, с. 117-123]. Деякі спроби у вирішенні даної проблеми здійснила Пошта Майдану, реалізуючи проект «Шкільний лист» – листування дітей з різних куточків України між собою. При цьому акцентується увага на двополюсних регіонах: Схід-Захід, Північ-Південь.

Відправлення поштових листівок – один із найпоширеніших способів привітання з пам'ятними датами чи подіями, що було широко поширеним явищем у минулому столітті. Поштові листівки слугували універсальним засобом контактування із зовнішнім світом, особливо були популярними відправлення поштових карток з місць відпочинку (курортів, гір) та подорожей. Майже втраченою на сьогодні у порівнянні із ХХ ст. є сімейна традиція привітання зі святами, а використання поштових листівок, за різних обставин, щороку втрачаються. Для прикладу, у 1985 р. тільки через Київську дирекцію «Укрпошта» проходило близько 25 т. поштових листівок, зараз цей показник не сягає навіть 1 т [5]. Останнім часом прослідковуються позитивні зрушення у відродженні традицій надсилання листівок, зокрема, потужний поштовх для цього здійснив міжнародний проект «Посткросинг» – обмін поштівками із користувачами з понад 200 країн світу. Серед вітчизняних спроб варто відзначити проекти «Postcrossing-ua» – альтернатива міжнародному «Посткросингу», обмін листівками лише серед українців; акції від Пошти Майдану – листівка за одну добру справу (за час існування громадської організації відправлено понад 25 000 листівок в межах України та за кордон).

Колекціонування поштових марок (філателія), листівок (філокартія) та конвертів (сігіллатія) відіграє важливу роль у діяльності проектів поштового спрямування. Зародившись ще у першій половині ХІХ ст., такі різновиди колекціонування не втратили своєї актуальності і в наш час. Користувачами послуг та безпосередніми учасниками більшості поштових проектів є саме колекціонери, любителі чи фахівці, збирачі друкованої поштової продукції, які підтримують подібні ініціативи популяризацією ідей, цінностей проектів, сприяють ознайомленню із їх здобутками більш ширшого кола учасників.

Висновки. Отже, поштові традиції на початку ХХІ ст. наповнюються новим змістом, видозмінюються, хоч і повільно, але все ж відроджуються завдяки ініціативам проектів поштового спрямування та «Укрпошти». Спроби підлаштувати поштові традиції під умови сьогодення можна визначити як

вдалі, однак сфера їх впливу поширюється на відносно незначну, але зацікавлену у цьому частину населення. Проте за порівняно нетривалий проміжок існування поштові проекти зарекомендували себе як дієвий засіб для відродження поштових традицій, інтеграції людей навколо спільної мети, благодійності, навчання, виховання та саморозвитку.

Список використаних джерел:

1. Карбушева В. Пошта Майдану [Електронний ресурс] / В. Карбушева // Народ UA. – К., 2014. – Режим доступу: <http://narodua.com/sotsium/poshta-majdanu.html>
2. Лавренюк С. Влада змінюється – листи вічні [Електронний ресурс] / С. Лавренюк // Голос України. – 2014. – Режим доступу: <http://golosukraine.com/publication/main/statti/34076-vlada-zminuyetsya-listivichni/#.VQHhHnysV1Z>
3. Лях О. Клуб інтернаціональної дружби – осередок інтернаціонального виховання радянських школярів / О. Лях // Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. пр. Слов'ян. держ. пед. ун-ту; [редкол.: В. І. Сипченко (відп. ред.) та ін.]. – Слов'янськ: СДПУ, 1999. – С. 117-123.
4. Музичук Н. З історії пошти та поштових марок України [Електронний ресурс] / Н. Музичук // Громада. – 2013. – № 2 (122). – Режим доступу: http://www.hromada.hu/2013/nom_122/ukrznavstvo/marka.html
5. Поштова листівка як бізнес-рішення для добрих справ [Електронний ресурс] // УНІАН. Економіка. – К., 2011. – Режим доступу: <http://economics.unian.ua/other/577187-poshtova-listivka-yak-biznes-rishennya-dlya-dobrih-sprav.html>
6. Революція гідності: річниця пам'яті [Електронний ресурс] // Поштовий Вісник. – К., 2014. – № 44 (717). – Режим доступу: [http://www.ukrposhta.com/www/upost.nsf/9937667e31ca17f9c22573b1004740fa/28e8ef39cb5b1f7ec22577280023778f/\\$FILE/PW_44_%202014.pdf](http://www.ukrposhta.com/www/upost.nsf/9937667e31ca17f9c22573b1004740fa/28e8ef39cb5b1f7ec22577280023778f/$FILE/PW_44_%202014.pdf)
7. Хмельовська О. «Поетична пошта» за матеріальні конверти й головні вірші [Електронний ресурс] / О. Хмельовська // Читомо. – 2012. – Режим доступу: <http://www.chytomo.com/interview/poetychna-poshta-za-materialni-konverty-y-holovni-virshi>
8. Павленко Н. История России с древнейших времен до 1861 года: Энциклопедия / Н. Павленко, И. Андреев, В. Федоров // Почта. – М.: РОССПЭН, 2009. – Т. 2. – С. 359-364.
9. Щелоков А. Увлекательная филателия. Факты, легенды, открытия в мире марок / А. Щелоков. – М.: Эксмо, 2006. – 368 с.